

Актуелна економска криза пружила нам је сасвим непланирано наочаре са великом диоптријом како бисмо лакше могли да одмеримо бахатости неолибералног капитализма. Оног истог, који под плаштом патетичне саосећајности полагамо води свет у пропаст! Под условом да већ нисмо обогалени ефектима кокошијег слепила, лако ћемо, помоћу ових фиктивних наочара, уочити делове глобалне апокалиптичне калдрме: еколошку катастрофу, бесмислене ратове за сировине које уништавају природу, ширење сиромаштва и беде, глад, незапосленост, угрожавање људских права (посебно радних) ... Поштен човек ће се, стога, вероватно запитати зашто данас недостају револуционарне побуне против глобалног поретка који производи наведене, и њима сличне неправде? Одговор је једноставан: побуне постоје, али су због децентрализованог и локалног карактера слабо уочљиве чак и за дебља диоптријска стакла. Међутим, чак и ако су медијски добро пропраћене, попут ових најновијих у Грчкој, веза са ширим глобалним контекстом и даље остаје замагљена за већину пасивних посматрача збивања. Са револуцијом ствари стоје још горе, будући да је она за већину људи одавно постала демодирани појава.

Демодирани револуција и (пост)модерни отпори

Револуција је данас постала потпуно демодирани појава, између осталог, и због тога што је вера у коренити преображај глобалног система затрпана на самом прагу status quo и деологије. У савременом корпоративно-капиталистичком систему који, путем медија, свакодневно релативизује шкакљиве појмове (револуција, отуђење, похлепа, експлоатација) тешко да има места за неког новог Панча Виљу или Бакуњина. Јер, како сачувати веру у потенцијалну револуционарну делатност када се унутар савремене термилошке конфузије појам револуције првенствено изједначава са „епохалном“ формулом у производњи прашка за веш. Зато се о револуцији искључиво и говори као о реликту прошлости који нема изгледа на реализацију у све неизвеснијој будућности. Али, да ли је то заиста тако? Без обзира на тренутну девалвираност појма револуције, треба знати да широм света и те како постоје разнородни и питорескни отпори доминацији система. Исто тако, треба знати и то да се локално-глобални, односно глобални отпори умногоме међусобно разликују. Једни су проактивни попут еколошких или мировних покрета. Други су реактивни попут националистичких или етничких. Једне, попут алтерглобалистичког покрета, покреће утопијска визија хуманијег света, док су други више локално оријентисани, као на пример бројни реактивни антиглобализми. Једни свлаче идеолошко рухо, други га поносно облаче. На концу, једни упражњавају ненасилне методе отпора, док су други више окренути насиљу. Мирише ли онда овај, назови, плурализам глобалних (планетарних) отпора на некакав децентрализован облик револуције? Можда, али само уколико ти отпори воде

прогресивном мењању глобалног система, макар и на парче. У сваком случају, постојећи плурализам отпора потврђује тезу познатог социолога Мануела Кастелса да савремени свет првенствено обликују супротстављајући токови глобализације и идентитета. То поједностављено речено значи да се на једној половини светског „игралишта“ налазе легитимирајући идентитети доминантних глобалних актера (националне владе; наднационални ентитети – ММФ, СТО, ЕУ, Г7; моћне транснационалне корпорације), док су, истовремено, на другој половини распрострањени супротстављени реактивни и проактивни идентитети отпора.

Плурализам виолентних тактика отпора

На симболичкој равни, разнородне типове отпора првенствено треба везивати за негативне ефекте неолибералне глобализације. Притом, и насилне и ненасилне отпоре треба искључиво посматрати као различите манифестације народног незадовољства. Проблем једино настаје приликом одређивања главних криваца које треба обележити маркером нагомиланог незадовољства. Јер, поштено говорећи, није исто калити бес на полицајцима, имигрантима, недужним грађанима, фасадама банака или окнима ресторана брзе хране. Примера ради, и екстремно десне и крајње леве групације радо улећу у сукобе са полицијом. Разлика је у томе што неонацисти незадовољство ефектима неолибералне економије покушавају да излече још и антиемигрантским активностима, док су, с друге стране, анархисти више антикапиталистички усмерени. У првом случају, тактика бесомучног лемања немоћних иностраних радника само учвршћује климу опште социјалне несигурности која у основи одговара неолибералном поретку, јер на крају крајева, и неонацисту и имигранта „закуцава“ унутар локалног миљеа потчињености глобалном капиталу. У другом случају, тактика демолирања локалних експозитура транснационалних корпорација, краткорочно артикулише нагомилано антисистемско расположење народа, али дугорочно омогућава владајућем естаблишменту да било који облик отпора стигматизује као деструктивни атак на систем. Жртве неолибералних реформи широм света греше када насиљем над страним радницима (који су такође жртве система) настоје да разреше проблеме у сфери рада! Да ли ће јужноафрички хулиган који је металном шипком издеветао зимбабвеанског рудара боље живети уколико се овај након пребијања врати одакле је дошао? Или, да ли ће виолентни баварски скинхед решити питање властите социјалне сигурности уколико изгланцаном цокулом ишутира курдског молера? Тешко, јер нити ће наведене реактивне тактике лишити капитал јефтине радне снаге, нити ће пресудно утицати на безбедност његовог пословног окружења. Ипак, када насилни отпори систему поприме облик колективног напада на друштвене институције, перспектива се драматично мења. Прошле године су афрички и арапски имигранти, унутар француских фавела, Молотовљевим коктелима засипали органе реда, банке, супермаркете, школе ... На тај начин су изражавали социјални протест против маргинализације, дискриминације и изопштености у које их је врло несентиментално „уваљао“ систем. Капиталу није било свеједно, будући да су се његови представници намах забринули за укупни пословни

имиц Француске, те је Саркози брже боље реаговао назвавши имигранте олошем, а сиромашне четврти гангреном француског друштва. Глобалном капиталу, дакле, није потребно несигурно пословно окружење. С друге стране, радној снази широм света није потребно несигурно социјално окружење. Нису ли заправо ово координате будућих глобалних сукоба? Можда ову тезу на специфичан начин потврђују актуелни догађаји у Грчкој!

Од мексичких партизана до сомалијских гусара

Позабавимо се сада питорескним облицима отпора. Неолибералне реформе у оквиру Северноамеричког споразума о слободној трговини (НАФТА), произвеле су средином '90-их година 20. века прву постмодерну герилу. Прецизније, то је учинила сервилна мексичка влада, која је уклањањем ограничења на увоз кафе и кукуруза, драстично оштетила домаће узгајиваче. Сељаци индијанског порекла из сиромашног Чијапаса, који живе од узгоја и продаје кукуруза и кафе, реаговали су у духу легендарних боливијских партизана – зграбили су пушке и подигли устанак атипичан за крај миленијума. Иначе, побуњени сељаци – Запатисти, почели су свој револуционарни поход као реактивни покрет искључиво оријентисан на одбрану локалне пољопривреде од неолибералних интервенција сопствене владе. Временом су се, међутим, преобразили у проактивну алтерглобалистичку снагу која данас позива на глобалну борбу против неправди и сиромаштва у читавом свету. На другој страни, убоги сомалијски „пролетаријат“ одолева притисцима неолибералног капитализма искључиво путем отимања иностраних бродова. Постоји теза према којој је изненадна појава гусарства на афричком рогу у тесној вези са еколошким геноцидом који се спроводи у тој области. Сомалија је, према овој тези, постала профитабилно међународно сметлиште на којем богати свет изручује токсични отпад! Тако је огромна концентрација бродова са смртоносним товаром, на крају, изазвала реакцију сомалијских еколошких жртава и то у виду повампирене гусарске делатности. Било како било, оригиналност наведених питорескних отпора није спречила медије глобалног неолибералног села да у великој мери преокрену њихов изворни смисао. Па тако и мексички партизани и сомалијски гусари, пропуштени кроз фотошоп глобалних креатора јавног мњења, више наликују комичним репликама својих славних претходника неголи особеним борцима против глобалног поретка. Због тога се запатистички командант Маркос, и поред оригиналне појаве, третира тек као бледа Чеова копија, док се савремени сомалијски гусари поистовећују са рђавим ликовима из нискобуџетних акционих филмова. Зар то онда додатно не потврђује тезу о свеопштој релативизацији антисистемских активности широм света?

„Хомо луденс“ без насиља побеђује „хомо економикуса“

Пише: Борис Јашовић
среда, 17 децембар 2008 20:48

Брект је говорио да се владавина насиља једино насиљем може превазићи. Чини се, међутим, да се у данашњем постмодерном добу једино ненасилним и софистицираним облицима отпора може наудити владавини софистицираног насиља. Вишедневне масовне демонстрације против неолибералног разрезивања пензија и плата, попут оних пролетњих у Француској и Грчкој, један су од примера како се и ненасилним тактикама отпора може привремено паралисати систем. То је још 1919. године, након велике и ненасилне блокаде Сијетла од стране лучких радника, схватио тадашњи први човек овог града, изјавивши да револуцији није неопходно насиље! Ипак, изгледа да је за данашње велике ненасилне протесте првенствено неопходна солидарност различитих синдикалних организација, што може ићи врло килаво у времену опште искорењености

„радничке класе“. Под претпоставком да се чудо ипак деси, довољно је да плаве крагне истовремено обуставе рад у транспорту и електродистрибуцији, па да све, са становишта система, оде дођавола. А кад се клипови масовних уличних протеста једном убаце у тачкове „супермашине“, тада ни сузавци, ни водени топови не могу богзна шта да ураде. Амерички конзервативци су ову субверзивну претњу по систем нањушили још '60-их година прошлог века. Тако се, примера ради, Семјуел Хантингтон (овдашњој јавности познат по „Сукобу цивилизација“), жалио на недопустиви вишак демократије, који се из хипи комуна и студентских кампуса незадрживо преливао на улице великих градова широм САД-а. Било како било, остаје чињеница да је Вудсток генерација подарила човечанству потпуно нови перформативни облик грађанске непослушности. Формирање људског прстена око Пентагона, просипање новчаница од једног долара по брокерима на Волстриту, председничко кандидовање прасета за време врућег чикашког лета 1968 ... само су неки примери оновремених перформанса.

Алтерглобалистички покрет данас настоји да реактивира утопијску енергију шездесетих. Такође, групе унутар овог глокалног покрета најдаље су отишле у спајању традиционалних облика грађанске непослушности са постмодерним формама артистичког перформанса. Активисти са клоновским маскама или у костимима Дизнијевих ликова успоставили су потпуно нове стандарде комуницирања са полицијом и представницима естаблишмента. Они плешу са њима, поливају их воденим млазевима из пластичних пиштоља или их једноставно гађају играчкама. Да ли је реч о новом постмодерном читању старих револуционарних тактика? Можда! Но, једно је сасвим извесно, ова наоко безопасна дечија игра, лишена форме класичног виолентног бунта, открива како креативни „хомо луденс“ постепено побеђује испразног „хомо економикуса“ и то на његовом терену! За сада, међутим, нико поуздано не може да зна шта ће се догодити ако се на крају ипак буду шутирала пенали?